

Naš Maršal je enkratna osebnost: popoln revolucionar, oblikovalec narodove prihodnosti. Njegovo osebno delo v našem prerođu vidi vsakdo, niti zgodovinski materializem mu ne more vzeti cene. Takšno vlogo lahko ima samo človek, ki ima poleg daru za študij tudi čut za opazovanje posameznosti in celote ter sposobnost, da v trenutku oceni, kdaj je potrebno poseči v trenje družbenih sil; ima tudi močno in nepopustljivo voljo, v hipu posreduje, da se misel in sklep takoj uresničita.

Lahko rečemo, da osebnost skrivnostnega ilegalca, reorganizatorja Partije, organizatorja, vodje in stratega NOB, Maršala Jugoslavije buri domišljijo naših ljudi in drugih narodov; to je osebnost ustanovitelja in organizatorja ljudskih oblasti v vstaji in po osvoboditvi, osebnost organizatorja naše poljedelske preobrazbe, našega zanesljivega in močnega krmarja skozi nevarne evrazijske in evroameriške vrtince, osebnost našega tovariša Maršala, ki ustvarja socialistično demokracijo, osebnost, ki bo osvojila vse svobodomiselnih ljudi na svetu.

Nacionalizem v kulturi

V vseh naših republikah oziroma na nacionalnih področjih posamezniki včasih izražajo zaskrbljenost zaradi nekakšne ogroženosti nacionalnih interesov. Takšni ljudje vidijo le negativne posledice raznih ukrepov naše ekonomske politike za »svoja« področja in, narobe, samo korist te politike za druga področja. Niso sposobni, da bi vsestransko in objektivno ocenili naš ekonomski razvoj v celoti, se pravi, gibanje našega ekonomskega sistema in povezanost tega gibanja z objektivnimi faktorji.

Takšni ljudje si pogosto prilaščajo pravico samozvanih »zaščitnikov« nacionalnih interesov tega ali onega našega naroda. Kadar pa si je treba prizadevati za kar največji razvoj družbenega samoupravljanja in za pravice delovnega človeka, da bi se resnični nacionalni interes do kraja neposredno izrazil, pa znajo pogostokrat pokazati, kako silno nasprotujejo temu nadaljnjemu progresivnemu razvoju sistema družbenega samoupravljanja.

Kakor je v buržoazni družbi nacionalizem v resnici samo ena izmed oblik izražanja buržoaznih razrednih interesov, tako je v naši družbi nacionalizem zvečine oblika izražanja birokratizma in raznih hegemonističnih teženj. Ko pa se ta nacionalizem že pojavi, in to celo s temi novimi karakteristikami, si stihijsko prizadeva »povezati se« s »klasičnim« buržoaznim nacionalizmom in izkoristiti njegov idejni arzenal.

Birokratska narava takega nacionalizma se najbolj kaže v tem, da si v resnici najpogosteje prizadeva s parolo »zavarovanja nacionalnih interesov« zamaskirati omenjeni odpor proti razvoju sistema družbenega samoupravljanja, proti krepitvi vloge neposrednih proizvajalcev in vseh drugih delovnih ljudi, ker sta pravilni razvoj in krepitev samoupravljanja proizvajalcev največja ovira za nacionalizem in hegemonizem vsake vrste.

Pri uresničevanju svoje nacionalne politike na področjih kulture, umetnosti, znanosti, vzgoje in izobraževanja izhaja Zveza komunistov Jugoslavije iz prepričanja, da svobodni razvoj kulturnega življenja, ustvarjalnosti in izobraževanja delovnih ljudi ter kadrov vseh narodov in narodnosti ne vodi k zapiranju v nacionalne okvire, marveč k sproščanju naravnih teženj vseh narodov, da se povezujejo in se vzajemno bogatijo z medsebojnim kulturnim vplivanjem.

Razvijanje skupne jugoslovanske kulture imamo zato lahko samo za svoboden in vsestranski razcvet nacionalnih kultur vseh naših narodov in narodnosti, združenih z enotnim socialističnim družbenim sistemom in potemtakem tudi z enotno osnovo in bistveno vsebino vsega kulturnega ustvarjanja.

Vendar so še zmeraj precejšnje neenakomernosti v kulturni ravni raznih narodov, in to je vsekakor eden izmed najglobljih izvorov nekaterih aktualnih problemov našega razvoja. Na dan prihajajo številna vprašanja o vlogi skupnosti pri spodbujanju hitrejšega kulturnega razvoja narodov na slabše razvitih področjih in pri pomoči za to.

Prav tako obstajajo zgrešena pojmovanja o funkciji kulture in izobraževanja pri zbliževanju narodov in narodnosti. Pogosto pozabljamo, da proces povezovanja in zbliževanja, ki raste iz interesov in prizadevanj narodov ter iz same narave kulturnih in izobraževalnih dejavnosti, ne negira, temveč upošteva obstoj nacionalnih posebnosti v kulturnem ustvarjanju vsakega naroda, ki se prav s tem tudi bogati.

Zbliževanje nacionalnih kultur, ki vedno vsebujejo različne specifične elemente, je družbeni in kulturni proces, ki sta mu internacionalistična tolerantnost in širokosrčnost lahko le v pomoč, medtem ko ga nacionalistični predsodki, nestrpnost in ozkosrčnost nedvomno otežujejo in zavirajo. To enako velja tudi za tiste oblike nacionalizma, ki se razglašajo za »superiorno«
povzdigovanje nad nacionalne kulture, baje v imenu splošne jugoslovanske kulture.

Na področju izobraževanja se federacija pojavlja samo toliko, kolikor je potrebno določiti splošna načela za urejanje odnosov s stališča enotnosti družbenega in političnega sistema. Enotnost sistema vzgoje in izobraževanja mora rasti iz skupnih interesov in potreb, s sprejemanjem najbolj naprednih rešitev, ki se rojevajo kot plod neoviranih pobud in ustvarjalnosti vseh sil, delujočih na tem področju.

Nekatere razlike brez dvoma rastejo izključno iz nacionalne zabubljenosti, nacionalistične ozkosrčnosti, podcenjevalnega odnosa do dosežkov in podobnega, vendar tudi teh pojavov ne bi mogli uspešno odstranjevati s predpisovanjem »enotnosti«. Nasprotno, s tem bi se še okrepili in razplameli.

Na področju kulture in zgodovine se najbolj žilavo ohranjajo nekatere negativne »tradicije«. Negativne strani preteklosti še močno pritiskajo na zavest ljudi, in to zahteva od nas premišljeno idejno akcijo v boju za še

uspešnejše pobijanje nacionalističnih tolmačenj kulturnih pridobitev in dediščine preteklosti.

Zelo pogosto se srečujemo z nemarksističnimi, nekritičnimi in neznanstvenimi ocenami dogodkov in osebnosti iz nacionalne zgodovine. Včasih celo direktno prevzemajo kakšne buržoaznonacionalistične ocene. Poudarjajo na primer samo pozitivno plat nekaterih gibanj, dogodkov in osebnosti, o njihovi negativni plati pa v glavnem ne govorijo ali pa le zelo na splošno in sramežljivo. Dalje trčimo — čeprav bolj poredko — na pojave, da je posredno poudarjena kakšna vrsta primata katere izmed nacionalnih zgodovin in kulture pred drugo in podobno.

Elementi nacionalizma se najpogosteje kažejo pri ocenjevanju tistih zgodovinskih dogodkov, ki so bili plod vzajemnih vplivov in medsebojnega prepletanja kulture in zgodovine naših narodov. Včasih se dogodi, da dobivajo pod pritiskom nacionalističnih pojmovanj nacionalnih pridobitev in tradicij znanstveni spori naravo političnih in potem iščejo »rešitve« s »političnimi kompromisi«.

To pripelje kdaj pa kdaj do tako izmaličenih pojavov, da se določeni odprti problemi našega zgodovinoписа in kulture, ki so zaradi »politične oportunisti« še preveč »politično občutljivi«, puščajo vnevar.

Pojave takšne vrste smo lahko spoznali vselej, kadar je prišlo do obsežnejših skupnih znanstvenih dejanj, pa tudi ob drugih podobnih priložnostih.

Iz referata na VIII. kongresu ZKJ 7. decembra 1964 v Beogradu. — Josip Broz Tito, Izbor iz del, 3. knjiga, DZS idr., Ljubljana 1978, str. 238—240.

Tito — človek brez stranpoti

Aleksander
Vučo

Izkušnja iz preteklosti naših narodov, težka in nenehna, ki jo je stoletja kalilo neutrudno, surovo življenje — ta izkušnja, ki je črpala svojo vitalno moč iz najbolj plemenitih hotenj, je plodila Titovo misel, njegovo voljo, njegove sanje, njegovo delo. Tito je prišel kot človek, ki je pogumno, iz pogorišč suženjstva in pokolov oblikoval odrešilno vodilo, združeno s pravilom znanstvene revolucionarne rešitve in živo v našem življenju od leta 1937 vse do danes. To pravilo je pokazalo svojo nedvomno življenjskost in živost, človečnost, logičnost in ustvarjalnost. In Tito je postal živa straža naše samostojnosti in svobode, naš optimizem, naše dostojanstvo, naša naprednost, naša zmaga nad zakletim srednjeveštvom.

Izredna učinkovitost tega Titovega vodila je morala pritegniti pozornost drugih narodov, posebno pa ljudi, ki razumejo svoje življenje tudi kot dolg ljudstvu, iz katerega so izšli. Ideja neodvisnosti, enakopravnosti, svobode, je nerazdružljiva z našim, Titovim imenom, vendar ni ostala le naša, Titova misel — danes je potrebna vsem, ima moč univerzalne želje, volje in sanj, privlačnost velikega cilja: ustvariti bolj človeškega človeka v ena-